

ارکان و آثار دادرسی‌های فوری و فوق العاده در حقوق ایران و انگلیس

مؤلف:

رسول حمیدپور رازیان

حمیدپور رازیان، رسول، ۱۳۵۳ - گردآورنده

سرشناسه

ایران، قوانین و احکام

عنوان فراردا دی

Iran. Laws, etc

انگلستان، قوانین و احکام

Great Britain. Laws, etc

ارکان و آثار دادرسی های فوری و فوق العاده در حقوق ایران و انگلیس / مولف رسول حمیدپور رازیان

عنوان و نام پدیدآور

تهران: نشر علم، ۱۳۹۶

مشخصات نشر

۱۸۳ص

مشخصات ظاهری

۹۷۸-۶۰۰-۹۸۲۳۹-۰۰-۴

شابک

فبا

وضعیت فهرست نویسی

کتابنامه: ص: ۱۶۲-۱۶۹

یادداشت

دادرسی فوری -- ایران

موضوع

Speedy trial -- Iran

موضوع

دادرسی فوری -- انگلستان

موضوع

Speedy trial -- Great Britain

موضوع

حقوق تطبیقی

موضوع

Comparative law

موضوع

۱۳۹۶/۱۷/۱۸ KM/H ۱۳۹۶/۱۷/۱۸ ح/۸

رده بندی کنگره

۵۵/۳۲۵

رده بندی دیویی

۳۹۰۷۵۲۵

شماره کتابشناسی ملی

۱۳۹۶/۰۷/۱۸

تاریخ درج در کتاب

تاریخ، انگلیسی

۴۹۰۶۹۲۹

کد بکری

انتشارات شهر علم

تهران، میدان انقلاب، روپروی دانشگاه تهران، پاساژ فروزنده، طبقه اول، واحد ۴۱۹

تلفن: ۶۶۴۰۱۹۳۸ - ۶۷۵۷۰۶ - ۰۹۱۲۷۵۷۰۶

عنوان: ارکان و آثار دادرسی های فوری و فوق العاده در حقوق ایران و انگلیس

مولف: رسول حمید پور رازیان

ناشر: انتشارات شهر علم

قیمت: ۱۲۰۰۰ تومان

تیراژ: ۵۰۰ جلد

فهرست مطالب

مقدمه ۱

بخش اول: شناخت مفاهیم و متغیرها

مفاهیم و متغیرهای تحقیق ۵

مفهوم لغوی دادرسی ۵

مفهوم اصطلاحی دادرسی ۶

محتوای آیین دادرسی ۶

مزیت آیین دادرسی ۷

ویژگی‌های دادرسی ۸

بخش دوم: بررسی ماهیت دادرسی

گفتار اول: ماهیت، پیشینه تاریخی دادرسی و انواع آن ۱۱

مبحث اول: ماهیت دادرسی ۱۱

مبحث دوم: پیشینه تاریخی دادرسی ۱۱

مبحث سوم: انواع دادرسی در حقوق ایران ۱۸

بند اول: دادرسی عادی ۱۸

بند دوم: دادرسی استثنایی ۲۱

۲۱ الف) دادرسی فوری

۲۱ ۱- تعریف دادرسی فوری

۲۵ ۲- اقسام دادرسی فوری

۲۶ ب) دادرسی خارج از نوبت

۲۸ ب) طرق فاعله العاده شکایت از آراء محاکم در حقوق ایران

۲۹ ۱- فرجام خواهی

۳۰ ۲- اعاده دادرسی

۳۳ ۳- اعتراض شخص ثالث

۳۴ مبحث چهارم: انواع دادرسی در حقوق انگلیس

۳۵ بند اول: دادرسی عادی

۳۵ بند دوم: دادرسیهای اختصاصی

۳۶ الف) دادرسی فوری

۳۷ ب) دادرسی فوق العاده در حقوق انگلیس

۳۷ ۱- اعاده دادرسی

۳۹ ۲- بازگشایی دادرسی مرحله تجدیدنظر

۴۱ گفتار دوم: دادرسی فوری در حقوق ایران و انگلیس

- مبحث اول: ماهیت، موضوع و هدف دستور موقت در حقوق ایران ۴۱
- بند اول: ماهیت دستور موقت ۴۲
- بند دوم: موضوع دستور موقت ۴۴
- بند سوم: هدف دستور موقت ۴۷
- الف) مهیا نمودن زمینه اجرای حکم ۴۸
- ب) جلوگیری از تکرار و افزایش دعوا ۴۹
- پ) جلوگیری از ضرر ۵۰
- ت) وصول موقت مدعی به حق خود ۵۱
- بند چهارم: مقایسه دستور موقت با سایر برادرهای مشابه ۵۲
- الف) مقایسه دستور موقت با تأمین خواسته ۵۲
- ب) مقایسه دستور موقت با اجرای موقت احکام ۵۵
- پ) مقایسه دستور موقت با قرار توقیف عملیات اجرایی ۵۶
- بند پنجم: ویژگیهای دستور موقت ۵۸
- الف) تبعی بودن ۵۹
- ب) موقتی بودن ۶۱
- پ) احراز فوریت ۶۳

- ت) لزوم اخذ تأمین ۶۴
- ث) عدم مرتفع شدن پس از صدور رأی مرحله نخستین ۶۴
- ج) لزوم تأیید رئیس حوزه قضایی ۶۵
- چ) همعرض بودن با دعوای اصلی ۶۶
- ح) احتیاط در ردن ۶۶
- خ) عدم تأییرگذاری اصل دعوا ۶۶
- د) عدم حق تجدیدنظرخواهی به طور مستقل ۶۷
- مبحث دوم: مفهوم دادرسی فوری (قرار انسداد) در حقوق انگلیس ۶۷
- بند اول: ماهیت قرار انسداد ۶۷
- بند دوم: موضوع قرار انسداد ۶۹
- بند سوم: هدف قرار انسداد ۷۰
- گفتار سوم: ارکان دادرسی فوری و مرجع صالح رسیدگی به آن ۷۲
- مبحث اول: ارکان دادرسی فوری ۷۲
- بند اول: مفهوم فوریت ۷۳
- بند دوم: معیار فوریت ۷۵
- بند سوم: تشخیص فوریت ۷۶

۷۷	مبحث دوم: مرجع صالح صدور دستور موقت
۷۸	بند اول: در حقوق ایران
۷۸	الف) دادگاه عمومی
۷۹	۱- صلاحیت ذاتی
۸۴	۲- صلاحیت نسبی
۸۷	ب) سایر مراجع قضایی
۸۸	۱- دادگاه تجدیدنظر استان
۹۰	۲- دادگاه خانواده
۹۲	۳- دیوان عدالت اداری
۹۴	بند دوم: در حقوق انگلیس
۹۵	الف) دادگاه بدوی (بخش)
۹۶	ب) دادگاه عالی عدالت
۹۷	پ) دادگاه استیناف
۹۷	ت) مجلس اعیان
۹۸	گفتار چهارم: آثار دستور موقت
۹۹	مبحث اول: آثار دستور موقت در حقوق ایران

- بند اول: در صورت محکوم له واقع شدن خواهان ۹۹
- بند دوم: محکومیت خواهان و مطالبه خسارت ۱۰۰
- بند سوم: اثر دستور موقت نسبت به خوانده ۱۰۲
- بند چهارم: عدم تأثیر دستور موقت نسبت به اشخاص ثالث ۱۰۴
- مبحث دوم: آثار قرار انسداد در حقوق انگلیس ۱۰۵
- بند اول: آثار قرار انسداد بر خواهان ۱۰۵
- الف) در صورت محکوم له واقع شدن خواهان ۱۰۶
- ب) در صورت محکومیت خواهان و ثالث خسارت ۱۰۷
- بند دوم: آثار قرار انسداد بر خوانده ۱۰۸
- بند سوم: آثار قرار انسداد بر اشخاص ثالث ۱۱۰
- گفتار پنجم: فرجام خواهی و آثار آن ۱۱۲
- مبحث اول: ارکان و شرایط فرجام خواهی ۱۱۴
- بند اول: آرای قابل فرجام ۱۱۶
- الف) صادره از دادگاه نخستین ۱۱۷
- ب) صادره از دادگاه تجدیدنظر ۱۱۹
- بند دوم: آرای غیرقابل فرجام ۱۲۰

- بند سوم: مهلت فرجام خواهی ۱۲۱
- بند چهارم: طرفین دعوای فرجام خواهی ۱۲۳
- مبحث دوم: آثار فرجام خواهی ۱۲۴
- بند اول: عدم اثر انتقالی ۱۲۴
- بند دوم: اثر تعلیقی فرجام خواهی ۱۲۵
- الف) اثر تعلیق فرجام خواهی بی واسطه ۱۲۵
- بند سوم: اثر فرجام خواهی نسبت به سایر اشخاص ۱۲۸
- گفتار ششم: اعاده دادرسی و آثار آن ۱۲۹
- مبحث اول: ارکان و شرایط اعاده دادرسی ۱۲۹
- بند اول: آرای قابل اعاده دادرسی ۱۲۹
- بند دوم: جهات اعاده دادرسی ۱۳۱
- الف) موضوع حکم، مورد ادعای خواهان نبوده باشد ۱۳۱
- ب) حکم به میزان بیشتر از خواسته صادر شده باشد ۱۳۲
- پ) وجود تضاد در مفاد یک حکم که ناشی از استناد به اصول یا به مواد متضاد باشد ۱۳۲
- ت) وجود تضاد بین دو حکم صادره با حکم دیگری در خصوص همان دعوا و اصحاب آن ۱۳۳
- ث) حيله و تقلب ۱۳۴

- ج) اثبات جعلی بودن سند ۱۳۵
- ج) دستیابی به اسناد مکتوم ۱۳۷
- بند سوم: مهلت اعاده دادرسی ۱۳۹
- بند چهارم: اصحاب دعوای اعاده دادرسی ۱۴۱
- مبحث دوم آثار اعاده دادرسی ۱۴۱
- بند اول: داشتن اثر انتقالی ۱۴۲
- بند دوم: داشتن اثر تعلیمی ۱۴۲
- الف) اثر تعلیمی بر اجرای حکم ۱۴۲
- ب) اثر تعلیمی بر دادرسی ۱۴۳
- بند سوم: اثر اعاده دادرسی نسبت به سایر اشخاص ۱۴۳
- گفتار هفتم: اعتراض شخص ثالث و آثار آن ۱۴۴
- مبحث اول: ارکان و شرایط اعتراض شخص ثالث ۱۴۴
- بند اول: آرای قابل اعتراض ثالث ۱۴۵
- بند دوم: مهلت اعتراض ثالث ۱۴۸
- بند سوم: اصحاب دعوای اعتراض ثالث ۱۵۱
- الف) معترض ۱۵۱

ب) معترضه ۱۵۲

مبحث دوم: آثار اعتراض ثالث ۱۵۳

بند اول: داشتن اثر انتقالی ۱۵۳

بند دوم: داشتن اثر تعلیقی ۱۵۴

الف) اثر تعلیقی بر اجرای حکم ۱۵۴

ب) اثر تعلیق اعتراض ثالث طاری بر دادرسی ۱۵۶

بند سوم: اثر اعتراض ثالث نسبت به سایر اشخاص ۱۵۶

بخش سوم: جمع بندی مبحث

جمع بندی ۱۵۹

راهکارها ۱۶۳

الف) منابع فارسی ۱۶۴

ب) منابع انگلیسی ۱۶۹

مقدمه

در دادرسی ها تأمین عدالت و حقوق هدف اصلی است و برای اینکه آرای دادگاه ها، تأمین کننده این هدف باشند، احتیاط های زیادی در قوانین پیش بینی شده است که نمونه آن را می توان به روشنی در دادرسی های فوری و فوق العاده ملاحظه نمود. دادرسی فوری که در قانون آیین دادرسی مدنی ایران با عنوان دستور موقت به کار رفته است، شرایطی است جهت فراهم کردن زمینه برای یک تصمیم آنی و سریع قضایی و لازمه آن حذف تشریفات و عدم ورود در ماهیت دعوا می باشد. دادرسی فوری عبارت است از دستور موقت. دستور موقت و تأمین خواسته، از جمله اقدامات احتیاطی در قانون آیین دادرسی مدنی هستند که معمولاً با صدور و اجرای آنها، اجرای حکم صادره در آینده با مشکلی مواجه نخواهد شد. بین این دو نهاد سهامت هایی وجود دارد، وجود این تشابهات نباید این تصور را ایجاد کند که نقش این دو نهاد یکی است زیرا با وجود شباهت های موجود، بین آن دو نهاد از جهاتی تفاوت های مهمی وجود دارد که سبب تمایز این دو می شود. (ابهری و زارعی، ۱۳۸۹، ۱)

«دستور موقت» و «تأمین خواسته» را می توان «دو شاخه سبز بران» آیین دادرسی مدنی دانست، زیرا با به کارگیری آنها از جمله در جلسه اجرایی و اقدامات قهرآمیز آن که معمولاً پس از پیمودن راه دراز دادرسی و گرفتن حکم قطعی باید آغاز شود، دست کم جزئاً از پایان راه به آغاز آن جابجا می شود؛ جابجایی برق آسایی که گاه «طرف» را غافل گیر نموده و به تسلیم و تمکین وادار می نماید و به دعوا پایان می دهد. (شمس، ۱۳۸۷،

ج ۳، ۳۶۵)

تنها مصداق دادرسی فوری در حقوق انگلیس نیز «قرار انسداد» است. در حقوق انگلیس تأسیسی تحت عنوان دادرسی فوری به معنای عام وجود ندارد. البته در برخی از

کشورهای پیرو نظام حقوقی «کامن لا» مثل آمریکا دادرسی فوری تعریف شده است.
(موسوی، ۱۳۸۸)

گاهی دادرسی و رسیدگی به آراء قطعی نیز در قالب سه دسته اعاده دادرسی، فرجام خواهی و اعتراض ثالث مورد بررسی قرار می گیرد. این نوع شکایات چون تنها نسبت به آرای قطعی مطرح می شوند تحت «طرق فوق العاده» نامگذاری شده اند. اعاده دادرسی در حقوق ایران ویژه احکام قطعی است. فرجام خواهی نیز عبارت از تشخیص منطبق بودن رأی مورد درخواست فرجامی با موازین شرعی و مقررات قانونی است و برعکس اعاده دادرسی، فرجام خواهی را نمی توان طریقه عدولی شکایت شمرد چون رأی فرجام خواسته نقض می شود بی آنکه دیوان عالی کشور بتواند رأی فرجام خواسته را اصلاح نماید. در اعتراض ثالث نیز که یکی دیگر از طرق فوق العاده شکایت از آراء محسوب می شود، موارد و جهات اعتراض احصاء گردیده و چنانچه رأیی صادر شود که شخص ثالثی به جز اصحاب دعوا از ناحیه آن رأی زیان بیند در حالی که در جلسات دادرسی حضور نداشته و دفاعی نکرده باشد، می تواند از این طریق اعتراض خود را مطرح نموده و پرونده را مجدداً به جریان بیندازد.

علاوه بر تقسیم بندی سه گانه ای که برای دادرسی های فوق العاده بیان شد، از دیدگاه برخی حقوقدانان، تعریفی دیگر از این نوع دادرسی ارائه گردیده که در مقابل دادرسی های عادی در محاکم قرار داد. در این شکل از طرق فوق العاده شکایت از احکام که به وقت رسیدگی فوق العاده نیز تعبیر می شود، اولاً وقت فوق العاده ای جهت رسیدگی، خارج از دفتر تعیین اوقات دادگاه ثبت می شود. ثانیاً این وقت فوق العاده برای صدور رأی قاطع تعیین می شود و در عمل پس از رسیدن نتیجه تحقیق یا ترتیبات مربوط به

ادله مثلاً اجرای قرار تحقیق و معاینه محل، اجرای قرار کارشناسی، دادگاه در صورتی که پرونده آماده صدور رأی باشد، در وقت فوق العاده اقدام می نماید.

رسول حمیدپور رازیان

مرداد سال ۱۳۹۶

www.ketab.ir